10/05/2023

Μεσοπεντηκοστή

/ Ορθόδοξες Προβολές

Την Τετάρτη (10 Μαΐου 2023) μετά την Κυριακή του Παραλύτου πανηγυρίζει η Εκκλησία μας μία μεγάλη δεσποτική εορτή, την εορτή της Μεσοπεντηκοστής.

Τα βυζαντινά χρόνια, η εορτή της Μεσοπεντηκοστής ήταν η μεγάλη εορτή της Μεγάλης Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως και συνέτρεχαν κατ αυτή στον μεγάλο ναό πλήθη λαού.

Δεν έχει κανείς παρά να ανοίξει την Έκθεση της Βασιλείου Τάξεως (Κεφ. 26) του Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου για να δει το επίσημο τυπικό του εορτασμού, όπως ετελείτο μέχρι την Μεσοπεντηκοστή του έτους 903 μ.Χ. στον ναό του Αγίου

Μωκίου στην Κωνσταντινούπολη, μέχρι δηλαδή την ημέρα που έγινε η απόπειρα κατά της ζωής του αυτοκράτορα Λέοντα ΣΤ του Σοφού (11 Μαΐου 903 μ.Χ.).

Εκεί υπάρχει μία λεπτομερής περιγραφή του λαμπρού πανηγυρισμού, που καταλαμβάνει ολόκληρες σελίδες και καθορίζει με την γνωστή παράξενη βυζαντινή ορολογία, πως ο αυτοκράτωρ το πρωί της εορτής με τα επίσημα βασιλικά του ενδύματα και την συνοδεία του ξεκινούσε από το ιερό παλάτι για να μεταβεί στον ναό του αγίου Μωκίου, όπου θα ετελείτο η θεία λειτουργία.

Σε λίγο έφθανε η λιτανεία με επί κεφαλής τον πατριάρχη, και βασιλεύς και πατριάρχης εισήρχοντο επισήμως στον ναό. Η **Θεία Λειτουργία** ετελείτο με την συνήθη στις μεγάλες εορτές βυζαντινή μεγαλοπρέπεια.

Μετά από αυτήν ο αυτοκράτωρ παρέθετε πρόγευμα, στο οποίο έπαιρνε μέρος και ο πατριάρχης. Και πάλι ο βασιλεύς υπό τις επευφημίες του πλήθους «Εις πολλούς καί αγαθούς χρόνους ο Θεός αγάγει τήν βασιλείαν υμών» και με πολλούς ενδιαμέσους σταθμούς επέστρεφε στο ιερό παλάτι.

Αλλά και στα σημερινά μας λειτουργικά βιβλία, στο **Πεντηκοστάριο**, βλέπει κανείς τα ίχνη της παλαιάς της λαμπρότητας.

Παρουσιάζεται σαν μία μεγάλη δεσποτική εορτή, με τα εκλεκτά της τροπάρια και τους διπλούς της κανόνες, έργα των μεγάλων υμνογράφων, του Θεοφάνους και του Ανδρέου Κρήτης, με τα αναγνώσματά της και την επίδραση της στις προ και μετά από αυτήν Κυριακές και με την παράταση του εορτασμού της επί οκτώ ημέρες κατά τον τύπο των μεγάλων εορτών του εκκλησιαστικού έτους.

Ποιό όμως είναι το θέμα της ιδιορρύθμου αυτής εορτής; Όχι πάντως κανένα γεγονός της ευαγγελικής ιστορίας. Το θέμα της είναι καθαρά εορτολογικό και θεωρητικό.

Η Τετάρτη της Μεσοπεντηκοστής είναι η 25η από του Πάσχα και η 25η προ της Πεντηκοστής ημέρα.

Σημειώνει το μέσον της περιόδου των 50 μετά το Πάσχα εορτάσιμων ημερών. Είναι δηλαδή ένας σταθμός, μία τομή.

Ωραία το τοποθετεί το πρώτο τροπάριο του εσπερινού της εορτής:

«Πάρεστιν η μεσότης ημερών,
τών εκ σωτηρίου αρχομένων εγέρσεως
Πεντηκοστή δέ τή θεία σφραγιζομένων,
καί λάμπει τάς λαμπρότητας

αμφοτέρωθεν έχουσα
καί ενούσα τάς δύο
καί παρείναι τήν δόξαν προφαίνουσα
τής δεσποτικής αναλήψεως σεμνύνεται».

Χωρίς δηλαδή να έχει δικό της θέμα η ημέρα αυτή συνδυάζει τα θέματα, του Πάσχα αφ ενός και της επιφοιτήσεως του Αγίου Πνεύματος αφ ετέρου, και «προφαίνει» την δόξα της αναλήψεως του Κυρίου, που θα εορτασθεί μετά από 15 ημέρες.

Ακριβώς δε αυτό το μέσον των δύο μεγάλων εορτών έφερνε στο νου και ένα εβραϊκό επίθετο του Κυρίου, το «Μεσσίας». Μεσσίας στα ελληνικά μεταφράζεται Χριστός.

Αλλά ηχητικά θυμίζει το μέσον. Έτσι και στα τροπάρια και στο συναξάρι της ημέρας η παρετυμολογία αυτή γίνεται αφορμή να παρουσιασθεί ο Χριστός σαν Μεσσίας – μεσίτης Θεού και ανθρώπων, «μεσίτης καί διαλλάκτης ημών καί τού αιωνίου αυτού Πατρός».

«Διά ταύτην τήν αιτίαν τήν παρούσαν εορτήν εορτάζοντες καί Μεσοπεντηκοστήν ονομάζοντες τόν Μεσσίαν τε ανυμνούμεν Χριστόν», σημειώνει ο Νικηφόρος Ξανθόπουλος στο συναξάρι. Σ αυτό βοήθησε και η ευαγγελική περικοπή, που εξελέγη για την ημέρα αυτή (Ιω. 7, 14-30).

Μεσούσης της εορτής του Ιουδαϊκού Πάσχα ο Χριστός ανεβαίνει στο ιερό και διδάσκει. Η διδασκαλία Του προκαλεί τον θαυμασμό, αλλά και ζωηρά αντιδικία μεταξύ αυτού και του λαού και των διδασκάλων.

Είναι Μεσσίας ο Ιησούς η δεν είναι; Είναι η διδασκαλία του Ιησού εκ Θεού ή δεν είναι; Νέο λοιπόν θέμα προστίθεται: ο Χριστός είναι διδάσκαλος.

Αυτός που ενώ δεν έμαθε γράμματα κατέχει το πλήρωμα της σοφίας, γιατί είναι η Σοφία του Θεού η κατασκευάσασα τον κόσμο. Ακριβώς από αυτόν τον διάλογο εμπνέεται μεγάλο μέρος της υμνογραφίας της εορτής.

Εκείνος που διδάσκει στον ναό, στο μέσον των διδασκάλων του Ιουδαϊκού λαού, στο μέσον της εορτής, είναι ο Μεσσίας, ο Χριστός, ο Λόγος του Θεού. Αυτός που αποδοκιμάζεται από τους δήθεν σοφούς του λαού Του είναι η του Θεού Σοφία.

Εκλέγομε ένα από τα πιο χαρακτηριστικά τροπάρια, το δοξαστικό των αποστίχων του εσπερινού του πλ. δ ήχου:

«Μεσούσης τής εορτής

διδάσκοντός σου, Σωτήρ,
έλεγον οι Ιουδαίοι
Πώς ούτος οίδε γράμματα, μή μεμαθηκώς;
αγνοούντες ότι σύ εί η Σοφία
η κατασκευάσασα τόν κόσμον.
Δόξα σοι».

Λίγες σειρές πιο κάτω στο Ευαγγέλιο του Ιωάννου, αμέσως μετά την περικοπή που περιλαμβάνει τον διάλογο του Κυρίου με τους Ιουδαίους «Τής εορτής μεσούσης», έρχεται ένας παρόμοιος διάλογος, που έλαβε χώρα μεταξύ Χριστού και των Ιουδαίων «τή εσχάτη ημέρα τή μεγάλη τής εορτής», δηλαδή κατά την Πεντηκοστή.

Αυτός αρχίζει με μία μεγαλήγορο φράση του Κυρίου.« Εάν τις διψά, ερχέσθω πρός με καί πινέτω.ο πιστεύων εις εμέ, καθώς είπεν η γραφή, ποταμοί εκ τής κοιλίας αυτού ρεύσουσιν ύδατος ζώντος» (Ιω. 7, 37-38). Και σχολιάζει ο Ευαγγελιστής.« Τούτο δέ είπε περί τού Πνεύματος, ού έμελλον λαμβάνειν οι πιστεύοντες εις αυτόν» (Ιω. 7, 39).

Δεν έχει σημασία ότι οι λόγοι αυτοί του Κυρίου δεν ελέχθησαν κατά την Μεσοπεντηκοστή, αλλά λίγες ημέρες αργότερα. Ποιητική αδεία μπήκαν στο στόμα του Κυρίου στην ομιλία Του κατά την Μεσοπεντηκοστή. Ταίριαζαν εξ άλλου τόσο πολύ με το θέμα της εορτής. Δεν μπορούσε να βρεθεί πιο παραστατική εικόνα για να δειχθεί ο χαρακτήρας του διδακτικού έργου του Χριστού. Στο διψασμένο ανθρώπινο γένος η διδασκαλία του Κυρίου ήλθε σαν ύδωρ ζων, σαν ποταμός χάριτος που δρόσισε το πρόσωπο της γης.

Ο Χριστός είναι η πηγή της χάριτος, του ύδατος του αλλομένου εις ζωήν αιώνιον, που ξεδιψά και αρδεύει τις συνεχόμενες από βασανιστική δίψα ψυχές των ανθρώπων. Που μεταβάλλει τους πίνοντας σε πηγές.« Ποταμοί εκ τής κοιλίας αυτού ρεύσουσι ύδατος ζώντος» (Ιω. 7, 38).

«Καί γενήσεται αυτώ πηγή ύδατος αλλομένου εις ζωήν αιώνιον», είπε στήν Σαμαρείτιδα» (Ιω. 4, 14). Που μετέτρεψε την έρημο του κόσμου σε θεοφύτευτο παράδεισο αειθαλών δένδρων φυτεμένων παρά τας διεξόδους των υδάτων του αγίου Πνεύματος. Το γόνιμο αυτό θέμα έδωσε νέες αφορμές στην εκκλησιαστική ποίηση και στόλισε την εορτή της Μεσοπεντηκοστής με εξαίρετους ύμνους.

Διαλέγομε τρεις, τους πιο χαρακτηριστικούς:

Το κάθισμα του πλ. δ ήχου προς το «Τήν Σοφίαν καί Λόγον», που ψάλλεται μετά την γ ωδή του κανόνος στην ακολουθία του όρθρου:

«Τής σοφίας τό ύδωρ καί τής ζωής
αναβρύζων τώ κόσμω, πάντας, Σωτήρ,
καλείς τού αρύσασθαι
σωτηρίας τά νάματα
τόν γάρ θείον νόμον σου
δεχόμενος άνθρωπος,
εν αυτώ σβεννύει
τής πλάνης τούς άνθρακας.
Όθεν εις αιώνας
ου διψήσει, ου λήξει
τού κόρου σου δέσποτα, βασιλεύ επουράνιε.
Διά τούτο δοξάζομεν
τό κράτος σου, Χριστέ ο Θεός,
τών πταισμάτων άφεσιν αιτούμενοι
καταπέμψαι πλουσίως
τοίς δούλοις σου».

Το απολυτίκιο και το κοντάκιο της εορτής, το πρώτο του πλ. δ και το δεύτερο του δ ήχου:

«Μεσούσης τής εορτής
διψώσάν μου τήν ψυχήν
ευσεβείας πότισον νάματα
ότι πάσι, Σωτήρ εβόησας
Ο διψών ερχέσθω πρός με καί πινέτω.
Η πηγή τής ζωής, Χριστέ ο Θεός, δόξα σοι».

«Τής εορτής τής νομικής μεσαζούσης
ο τών απάντων ποιητής καί δεσπότης
πρός τούς παρόντας έλεγες, Χριστέ ο Θεός
Δεύτε καί αρύσασθαι ύδωρ αθανασίας.
Όθεν σοι προσπίπτομεν καί πιστώς εκβοώμεν
Τούς οικτιρμούς σου δώρησαι ημίν,
σύ γάρ υπάρχεις πηγή τής ζωής ημών».

Και τέλος το απαράμιλλο εξαποστειλάριο της εορτής:

«Ο τόν κρατήρα έχων
τών ακενώτων δωρεών,
δός μοι αρύσασθαι ύδωρ

εις άφεσιν αμαρτιών
ότι συνέχομαι δίψη,
εύσπλαγχνε μόνε οικτίρμον».

Αυτή με λίγα λόγια είναι η εορτή της Μεσοπεντηκοστής. Η έλλειψη ιστορικού υποβάθρου της στέρησε τον απαραίτητο εκείνο λαϊκό χαρακτήρα, που θα την έκανε προσφιλή στον πολύ κόσμο.

Και το εντελώς θεωρητικό της θέμα δεν βοήθησε τους χριστιανούς, που δεν είχαν τις απαραίτητες θεολογικές προϋποθέσεις, να ξεπεράσουν την επιφάνεια και να εισδύσουν στην πανηγυριζόμενη δόξα του διδασκάλου Χριστού, της Σοφίας και Λόγου του Θεού, της πηγής του ακενώτου ύδατος.

Συνέβη με αυτή κάτι ανάλογο με εκείνο που συνέβη με τους περίφημους ναούς της του Θεού Σοφίας, που αντί να τιμώνται στο όνομα του Χριστού ως Σοφίας του Θεού, προς τιμήν του οποίου ανεγέρθησαν, κατήντησαν, για τους ιδίους λόγους, να πανηγυρίζουν στην εορτή της Πεντηκοστής η του αγίου Πνεύματος η της αγίας Τριάδος η των Εισοδίων η της Κοιμήσεως της Θεοτόκου η και αυτής της μάρτυρος Σοφίας και των τριών θυγατέρων της Πίστεως, Ελπίδος και Αγάπης.

Ἀπολυτίκιον

Ἦχος πλ. δ’.
Μεσούσης τῆς ἑορτῆς διψῶσάν μου τήν ψυχήν εὐσεβείας πότισον νάματα· ὅτι πᾶσι, Σωτήρ ἐβόησας· Ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρός με καί πινέτω. Ἡ πηγή τῆς ζωῆς, Χριστέ ὁ Θεός, δόξα σοι.

Κοντάκιον

Ἦχος δ’.
Τῆς ἑορτῆς τῆς νομικῆς μεσαζούσης ὁ τῶν ἁπάντων ποιητής καί δεσπότης πρός τούς παρόντας ἔλεγες, Χριστέ ὁ Θεός· Δεῦτε καί ἀρύσασθαι ὕδωρ ἀθανασίας. Ὅθεν σοι προσπίπτομεν καί πιστῶς ἐκβοῶμεν· Τούς οἰκτιρμούς σου δώρησαι ἡμῖν, σύ γάρ ὑπάρχεις πηγή τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Μεγαλυνάριον

Μεσούσης ἐπέστης τῆς ἑορτῆς, Οἰκτίρμων διδάσκων, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἱεροῦ, δεῦτε οἱ διψῶντες, προσέλθετε καὶ ὕδωρ, ἐκ τῆς πηγῆς τῶν ὅλων, πάντες ἀρύσασθε.

Πηγή: **ieramonopatia.gr**